

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาของไทยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษามากมาย ๗ ประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบการบริหารและการจัดการภายในกระทรวงศึกษาธิการ การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา การกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เป็นต้น แต่ปัญหาประการหนึ่งที่หลาย ๆ ฝ่ายยังมีความคิดเห็นตรงกันว่า จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคือ ด้านคุณภาพของครูในด้านการวางแผนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดเวทีเสวนารับฟัง “เสียงสะท้อนจากครู เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้” ของชมรมสื่อมวลชนสายการศึกษา สมาคมพัฒนาวิชาชีพครูแห่งประเทศไทย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมีผู้แทนครูทั่วประเทศเข้าร่วมด้วย ปรากฏผลว่า ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความสามารถในการวางแผน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตสื่อและการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และได้เสนอแนะให้หน่วยงานผลิตครูปรับปรุงมาตรฐานการผลิตครูให้มีความเข้มแข็ง ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และให้มีประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนการสอน (รายงานปฏิรูปการศึกษา. 2546: 10)

ส่วนความเคลื่อนไหวในเรื่อง การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญมากในการพิจารณาคุณสมบัติของครูประจำการและบุคคลที่จะประกอบวิชาชีพครูนั้น ครูสภาได้มีแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูว่า ได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้ 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านความรู้ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน และด้านจรรยาบรรณ โดยเฉพาะด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ครูสภาจะใช้เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูสภา พ.ศ. 2537 เป็นแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู (กองบรรณาธิการ, 2545 : 34-35) ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูสภา (สำนักเลขาธิการครูสภา. 2542 : 500) ได้กำหนดมาตรฐานที่ 4 ว่า ครูจะต้องพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ซึ่งหมายถึง การเลือกใช้ปรับปรุง หรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และได้แบ่งระดับคุณภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 1 เลือกใช้แผนการสอนที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจาก แผนการสอนที่ใช้มีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน สัมพันธ์กัน แผนการสอนที่ใช้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และแผนการสอนที่ใช้เน้นกิจกรรมการปฏิบัติ ตามกระบวนการแสวงหาความรู้และการสร้างความรู้ ระดับที่ 2 ปรับปรุงแผนการสอนที่มี

อยู่ให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้เรียน ครู และสถานศึกษา โดยพิจารณาจากแผนการสอนที่ปรับปรุง มีองค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุม สัมพันธ์กัน แผนการสอนที่ปรับปรุงเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงมากขึ้น และแผนการที่ปรับปรุงสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน และข้อจำกัดของสถานศึกษา และระดับที่ 3 สร้างและพัฒนาแผนการที่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยพิจารณาจาก แผนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุม สัมพันธ์กัน แผนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง แผนการที่สร้างและพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน และข้อจำกัดของสถานศึกษา

ดังนั้น สิ่งที่สำคัญต่อวิชาชีพครูและบุคคลที่จะมาประกอบวิชาชีพครูในยุคของการปฏิรูปการศึกษา คือ แผนการสอนหรือความสามารถในการวางแผนการสอน เนื่องจากการวางแผนการสอนเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของการสอน (Arends, 2001: 40) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534: 35) ได้กำหนดให้การเขียนแผนการสอนเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้เป็นครู เพราะเป็นการเตรียมการสอนที่สมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางของการปฏิรูปการเรียนรู้นั้น รุ่ง แก้วแดง (2545:15) ได้ระบุว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะครูต้องเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชุมพล ศรีทองกุล (2544:31) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องจัดทำแผนการสอน ซึ่งจะทำให้ครูเกิดความเข้าใจการทำงานทั้งระบบ เพราะต้องคิดวิเคราะห์เพื่อวางแผน คิดกิจกรรมและหาวิธีการจัดการเรียนการสอน ทำงานตามแผนที่กำหนด บันทึกการประเมินผลตามหลักวิชาการและนำผลไปปรับปรุงเพื่อวางแผนในระยะต่อไป

การวางแผนการสอนทำให้ครูทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และประเมินผลโดยวิธีใด เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนการสอน การที่ครูได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการ ย่อมทำให้การสอนครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทาง เป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ดังที่มีผู้ให้คำนิยามของการวางแผนการสอนว่า การวางแผนการสอนเป็นกระบวนการที่ครูตัดสินใจว่าจะเลือก และจัดระบบประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างไรให้ดีที่สุด เพื่อให้ความสำเร็จและความพอใจของทั้งครูและนักเรียนมีมากที่สุด หรือเป็นการพิจารณาก่อนการสอนว่าจะสอนอะไร และอย่างไร ที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณค่าสำหรับทุกคน (Cruickshank, Bainer and Metcalf, 1995: 127) ซึ่งสอดคล้องกับ Kauchak and Eggen (1998: 65) ที่ได้ให้คำนิยามว่า การวางแผนการสอนคือ การตัดสินใจของครูในการกำหนดเนื้อหา

กิจกรรม การจูงใจผู้เรียน การจัดกลุ่มผู้เรียน การกำหนดโครงการ การให้คะแนน และการจัดการห้องเรียน ก่อนที่จะดำเนินการสอน การวางแผนการสอนเป็นงานที่ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความสามารถในการนำความรู้ ความสามารถที่มีอยู่จากหลาย ๆ สาขาวิชามาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ซึ่งแตกต่างกันตามแต่บริบทของการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง การวางแผนการสอนจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอนอย่างกว้างขวาง ประกอบไปด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความคิดรวบยอด จากศาสตร์ต่าง ๆ เช่น จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาการศึกษา วิธีสอนทั่วไปและวิธีสอนเฉพาะ การวัดและการประเมินผล เป็นต้น ดังที่ Kauchak and Eggen (1998: 98) ได้กล่าวว่า ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อ การวางแผนการสอนมีมากมาย ได้แก่ ครู ผู้เรียน เนื้อหา บริบทของการสอน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งทรัพยากร และเวลาในการสอน เป็นต้น ในการที่จะทำให้นิสิตศึกษาศาสตร์ได้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในลักษณะนี้ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว หากสามารถพัฒนานิสิตศึกษาศาสตร์ให้มีความสามารถในการวางแผนการสอนที่ดี สามารถวางแผนการสอนตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ ก็ย่อมเป็นหลักฐานได้ว่าจะได้ครูที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายได้เช่นกัน และเพื่อเป็นการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการผลิตครูที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้นิสิตศึกษาศาสตร์มีความสามารถในการวางแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ จึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539: 38-43) พบว่า คุณภาพของผู้ที่สำเร็จจากกระบวนการฝึกหัดครูยังไม่เป็นที่พอใจของสังคมและผู้ใช้ครู ส่วนในด้านความคาดหวังของสังคมที่มีต่อครูนั้น จากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน จำเริญการุญ, 2539: 62) พบว่า สังคมคาดหวังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านเทคนิคการสอนว่า ครูจะต้องมีทักษะในการสอน สามารถนำความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประกอบการสอน เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการในการผลิตครูก็พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่จัดอยู่ภายในสถาบัน ขาดการเชื่อมโยงกิจกรรมในชั้นเรียนไปสู่ประสบการณ์จริงในวิชาชีพครู การประเมินผลเน้นความรู้ความจำมากกว่าการปฏิบัติ โดยไม่มีการประเมินกิจกรรมอื่น ๆ เข้ามาด้วย และหลักสูตรสำหรับนักศึกษาครูเน้นภาคทฤษฎีและการเรียนในชั้นเรียนมากกว่าให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติและสัมผัสกับการเป็นครูในโรงเรียน (สำนักงานโครงการพิเศษเพื่อการพัฒนาครู 2539: 3) นอกจากนี้ ดิเรก พรสีมา (2542: 10) ยังได้ระบุว่า การเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติจริง เน้นองค์ความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้ วิชาที่สอนเป็นแบบแยกส่วน การจัดการเรียนการสอนขาด

การประสานสัมพันธ์กับวิถีชีวิตท้องถิ่นและชุมชน ทำให้นักศึกษาครูไม่สามารถเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพครูให้เหมาะสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของสภาพแวดล้อมได้อย่างแท้จริง

จากสภาพดังกล่าว จึงได้เกิดความเคลื่อนไหวในการปรับเปลี่ยนแนวทางในการผลิตครูขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้เสนอแนวทางในการปฏิรูปกระบวนการฝึกหัดครู ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้ระบุแนวทางไว้ข้อหนึ่งว่า “พัฒนากระบวนการฝึกหัดครู การอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติ และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม ความสามารถในการสอน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และอื่น ๆ ที่จำเป็น”(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 12) จากแนวทางดังกล่าว ได้เกิดแผนงานหลักที่ 3 ซึ่งเป็นแนวนโยบายการปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครูประจำการขึ้นคือ “ปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครูประจำการ โดยมุ่งให้เป็นการพัฒนาวิชาชีพเฉพาะ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นครู พัฒนาความรู้ ความสามารถทั้งทางวิชาชีพครูและวิชาการให้ได้มาตรฐาน และยกฐานะของวิชาชีพครูให้สูงขึ้น” (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2535 : 3 – 6) ดังนั้นภารกิจที่จำเป็นที่ต้องดำเนินการในเรื่องนี้ประการหนึ่ง คือ ทบทวนหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนนิเทศของสถาบันต่าง ๆ ตามที่แผนหลักการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538 : 42 – 58) ได้เสนอ แนวทางการปฏิรูปการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูไว้ว่า ระบบการเรียนการสอนในสถาบันควรมุ่งให้บัณฑิตครูมีคุณลักษณะดีทั้งด้านสติปัญญา สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ด้านจิตใจต้องมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถเป็นแบบอย่างได้ ด้านร่างกายต้องมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง ด้านสังคมควรมีโลกทัศน์กว้างไกลปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้ ด้านอาชีพต้องมีความรู้ลุ่มลึกในสิ่งที่สอน สามารถจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาศิษย์ในทุก ๆ ด้านได้

สำหรับแนวทางในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครู เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ข้างต้นนั้น จากการศึกษาแนวทางมาตรฐานในแผนหลักการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา (2538) สามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูต้องเปิดกว้าง ก้าวไกลจากชั้นเรียนสู่ประสบการณ์จริงของวิชาชีพครู สถาบันการฝึกหัดครู โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมมือกัน เพื่อให้บัณฑิตครูได้เรียนรู้จากสภาพจริงและมีโอกาสเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด และอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูจะต้องส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษาครูลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงในสังคม เน้นการฝึกคิดวิเคราะห์ และการพิจารณาประเด็นอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับสังคมและสภาพแวดล้อม ส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษาครูมีโอกาสได้สัมผัสกับปัจจัยแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ เช่น บรรยากาศ สถานการณ์

ปรากฏการณ์ของสังคมและสิ่งแวดล้อม การเรียนการสอนจึงไม่ควรจำกัดอยู่ภายในห้องเรียนแต่จะเปิดกว้างออกสู่ภายนอก หรือใช้สื่อที่ศึคนำภาพสถานการณ์ภายนอกเข้าสู่ห้องเรียนเป็นกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางในการปฏิรูปการฝึกหัดครูของชาติที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้นำเสนอไว้ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการวางแผนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนตามสภาพจริง (Authentic Pedagogy) เนื่องจากแนวคิดนี้มีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ลึกซึ้ง สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม แนวคิดการเรียนการสอนตามสภาพจริง มีรากฐานมาจากแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ที่ได้เสนอแนวคิดหลักว่า บุคคลเรียนรู้โดยการสร้างความรู้ด้วยวิธีการที่ต่าง ๆ กัน โดยอาศัยประสบการณ์เดิม โครงสร้างทางปัญญาเดิมที่มีอยู่ ความสนใจและแรงจูงใจภายในเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ (Noddings, 1990) หรืออีกนัยหนึ่งคือ การใช้ความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นแรงจูงใจให้เกิดการไตร่ตรอง ซึ่งนำไปสู่การสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา ที่ได้รับการตรวจสอบทั้งโดยตนเองและผู้อื่นว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในกรอบของโครงสร้างนั้น และใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างโครงสร้างใหม่อื่น ๆ ต่อไป (Underhill, 1991) ซึ่งสอดคล้องกับ Confrey (1991) ที่ว่า แนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เชื่อว่า ความรู้ คือ การสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (cognitive restructuring) จากประสบการณ์และโครงสร้างเดิมที่มีอยู่ โดยมีการตรวจสอบว่าสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาหรืออธิบายสถานการณ์เฉพาะอื่น ๆ ที่อยู่ในกรอบของโครงสร้างนั้นได้ และโครงสร้างทางปัญญาที่สร้างขึ้นใหม่นี้จะเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างโครงสร้างใหม่ ๆ ต่อไปอีกด้วย ดังนั้นความรู้ในทฤษฎีนี้จึงเป็นความรู้ในระดับโครงสร้าง (structure or schema) ซึ่งเป็นนัยทั่วไป ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเฉพาะ ผู้ที่เกิดการเรียนรู้ในระดับโครงสร้างจะสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่อยู่ในกรอบของโครงสร้างนั้นได้ (Royer, 1979)

จากรากฐานแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นี้ ทำให้เกิดแนวคิดการเรียนการสอนตามสภาพจริงที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่า เป็นการเรียนการสอนที่ใช้เหตุการณ์และบุคคลจากโลกที่เป็นจริงเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอน เน้นประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง และสามารถประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์สังคม เน้นให้ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ในสภาพแวดล้อมที่แท้จริง เชื่อมโยงการเรียนเข้ากับโลกส่วนตัวของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมภายนอกโรงเรียน การเรียนการสอนตามสภาพจริงจะมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษามาก

เนื่องจากการนำผู้เรียนเข้าไปสู่บริบทช่วยส่งเสริมค่านิยมที่แท้จริง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของของการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ช่วยส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอนและพัฒนาความสำเร็จของผู้เรียน (Newmann, 1991) ดังที่ Patton (2000: 2) ได้ยกตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนตามสภาพจริงว่า ครูมักจะประสบปัญหาต่างๆ ในการเข้าไปสอนในห้องเรียน เนื่องจากขาดการอบรมในเรื่องการจัดการกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจริงๆ อย่างพอเพียง แต่การเรียนการสอนตามสภาพจริงเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้และฝึกทักษะการจัดการห้องเรียนได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากนักศึกษาในสาขาศึกษาศาสตร์ที่ทำการฝึกสอน

นอกจากนี้ การเรียนการสอนตามสภาพจริงยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลองปฏิบัติ ด้วยการกำหนดปัญหาที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และเป็นปัญหาที่ตรงกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนคิดหาวิธีปฏิบัติ หรือวิธีการแก้ปัญหาตามแนวทางของตนเองด้วยการทำงานที่มีลักษณะเปิดกว้าง ให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดแทนการทำงานตามคำสั่งของครู เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน และเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยการคิดงานเอง แล้วนำไปทดลองปฏิบัติเพื่อสรุปความรู้ หรือสรุปความคิดรวบยอดด้วยตนเอง ทำให้เกิดความมุ่งมั่นอยากทำงานนั้นให้สำเร็จ เพื่อจะได้เห็นผลแห่งความคิดและการปฏิบัติของตนเอง (บุรุษย์ ศิริมหาสาร, 2541 : 127-130) ซึ่งเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังที่ Avery (2001 : 1) ได้กล่าวว่า แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงเกี่ยวข้องกับ การสอนทักษะต่างๆ ในบริบทจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Zimmerman (1989: 329) ได้กล่าวถึง ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า สามารถทำนายได้จากระดับแรงจูงใจของผู้เรียน ความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การตระหนักในกระบวนการรู้คิดของตนเอง การมีความริเริ่ม และความพยายามในการให้ได้มาซึ่งความรู้และทักษะด้วยตัวเองมากกว่าการได้จากผู้สอน หรือแหล่งอื่น ๆ ซึ่งการเรียนรู้ต้องใช้ยุทธวิธีเฉพาะในการบรรลุเป้าหมาย ดังที่ Boydell (1976 อ้างถึงใน Boud, 1982 : 34-35) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า ผู้เรียนต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนโดย กำหนดเป้าหมายการเรียน วางแผนการเรียน ค้นคว้า กำหนดแหล่งความรู้ที่จะใช้ในการเรียน ลงมือปฏิบัติ ค้นพบและสรุปสิ่งที่ เป็นปัญหาในการเรียนรู้ของตนได้ มีการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียน ภายใต้บรรยากาศที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีความเป็นอิสระจากการถูกข่มขู่บังคับ และการให้รางวัลหรือการลงโทษ

จากแนวคิด หลักการ ทฤษฎีของการเรียนการสอนตามสภาพจริงที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้อย่างเหมาะสม และ สอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังกล่าว จึงสามารถใช้เป็นแนวทาง ในการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักสูตรและการสอน ความสามารถด้านการวางแผนการสอน และคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลและหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะพัฒนาแนวปฏิบัติของการเรียน การสอนตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักสูตรและการสอน ความสามารถ ด้านการวางแผนการสอน และคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็น การพัฒนาการเรียนการสอนที่สามารถใช้เป็นแนวทางเลือกใหม่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของสถาบันฝึกหัดครู โดยตอบสนองต่อแนวทางการปฏิรูปการฝึกหัดครูของชาติ ที่ต้องการครูรุ่นใหม่ที่มี ประสิทธิภาพ มีความลึกซึ้งในศาสตร์ทางการสอน และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างเหมาะสม กับสภาพที่หลากหลายในห้องเรียนที่แท้จริงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติของการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยจัดทำคู่มือการใช้แนว ปฏิบัติของการเรียนการสอนตามสภาพจริง
2. เพื่อทดลองจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง กับนิสิตศึกษาศาสตร์ โดยศึกษาผล การทดลองดังนี้
 - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตศึกษาศาสตร์เรื่อง หลักสูตร และการสอนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยการเรียนการสอนตามสภาพจริง และกลุ่มควบคุมที่ ใช้การสอนแบบปกติ
 - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวางแผนการสอนของนิสิตศึกษาศาสตร์ กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยการเรียนการสอนตามสภาพจริง และกลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนแบบ ปกติ
 - 2.3 เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตศึกษาศาสตร์กลุ่ม ทดลองที่ได้รับการสอนด้วยการเรียนการสอนตามสภาพจริง และกลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนแบบปกติ
 - 2.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตศึกษาศาสตร์ที่มีต่อการเรียนการสอนตาม สภาพจริง

3. เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

3.1 เพื่อศึกษาวิธีสอนที่ผู้สอนแต่ละท่านใช้ในการเรียนการสอนตามสภาพจริง

3.2 เพื่อศึกษาความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง

3.3 เพื่อสังเคราะห์ผลของการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง

4. เพื่อนำเสนอปฏิบัติการทางเลือกของการเรียนการสอนตามสภาพจริง

คำถามในการวิจัย

การเรียนการสอนตามตามสภาพจริง จะทำให้ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักสูตร และการสอน (2) ความสามารถด้านการวางแผนการสอน และ (3) ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของนิสิตศึกษาศาสตร์ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้การเรียนการสอนแบบปกติ ได้หรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

การตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ มีที่มาจากการประมวลและพิจารณาข้อมูลต่อไปนี้

การเรียนการสอนตามสภาพจริง เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้การเรียนรู้ทางวิชาการกับปัญหาที่เป็นจริง (Newmann and Wehlage, 2001: 4) เป็นการเรียนรู้ที่รวมเอาทักษะต่าง ๆ เข้ากับงานที่ต้องการการคิดที่ซับซ้อน และความรู้ที่ลึกซึ้งเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ ผลงานเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์นอกห้องเรียน (Blackburn, 2001)

การสร้างโครงสร้างทางปัญญาใหม่นั้น การได้มาซึ่งความรู้ใหม่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความรู้ความสามารถที่มีอยู่ก่อน (Voss, 1987) เป็นการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญาจากประสบการณ์และโครงสร้างเดิมที่มีอยู่ โดยมีการตรวจสอบว่าสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาหรืออธิบายสถานการณ์เฉพาะอื่น ๆ ที่อยู่ในกรอบของโครงสร้างนั้นได้ และโครงสร้างทางปัญญาที่สร้างขึ้นใหม่นี้จะเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างโครงสร้างใหม่ ๆ ต่อไปอีก (Underhill, 1991)

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า

นิสิตศึกษาศาสตร์กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยการเรียนการสอนตามสภาพจริง มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักสูตรและการสอน ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้าน

การวางแผนการสอน และค่าเฉลี่ยคะแนนลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร เป็นนิสิตศึกษาศาสตร์ ที่เรียนในชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

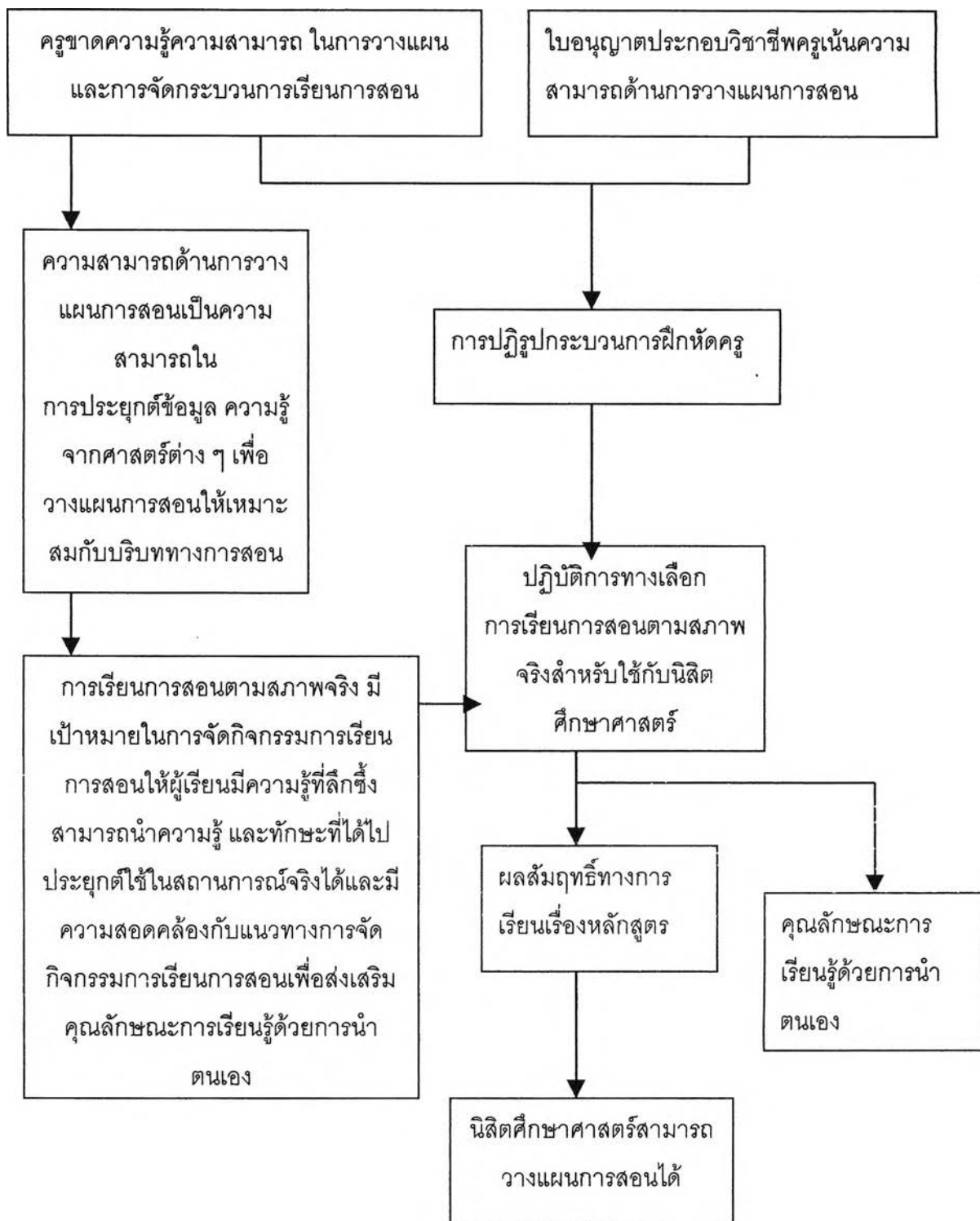
2. ระยะเวลาในการทดลอง ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ใช้เวลาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยดำเนินการทดลองสอนกับกลุ่มทดลองที่มี 3 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที เป็นเวลา 10 สัปดาห์

3. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระมี 1 ตัว คือ แบบการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนการสอนตามสภาพจริง กับ การสอนแบบปกติ

3.2 ตัวแปรตาม มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักสูตรและการสอนความสามารถด้านการวางแผนการสอน และลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของนิสิตศึกษาศาสตร์

3.3 ตัวแปรอื่นที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นของนิสิตศึกษาศาสตร์ที่มีต่อการเรียนการสอนตามสภาพจริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตศึกษาศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ในวิชาเอกทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เท่านั้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถใกล้เคียงกันให้มากที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักสูตรและการสอน หมายถึง ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินผล โดยใช้แบบสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักสูตรวิชาหลักสูตรและการสอนทั่วไป ประกอบด้วย เรื่อง ความหมายและความมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตรและการแปลงหลักสูตรไปสู่แผนการสอน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ และการจัดทำแผนการสอน

ความสามารถด้านการวางแผนการสอน หมายถึง ความสามารถในการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายลักษณะอักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย ประกอบด้วย การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สื่อการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และการกำหนดแนวทางการประเมินผล ได้อย่างสอดคล้องกัน ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบสอบความสามารถด้านการวางแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง คุณสมบัติของผู้เรียนในการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. การเปิดกว้างต่อโอกาสในการเรียนรู้
2. การมีความคิดรวบยอดต่อตนเองในฐานะผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ
3. การมีความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้
4. การมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง
5. การมีความรักในการเรียนรู้
6. การมีความคิดสร้างสรรค์
7. การมองอนาคตในแง่ดี
8. การมีความสามารถใช้ทักษะการศึกษาค้นคว้าพื้นฐาน และทักษะการแก้ปัญหา

โดยวัดได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตศึกษาศาสตร์ ที่ผู้วิจัยปรับจากเครื่องมือของ Guglielmino (1977) และนำไปทดลองหาประสิทธิภาพแล้ว

การเรียนการสอนตามสภาพจริง หมายถึง การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงภายในโรงเรียนมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ข้อมูล ความรู้ไปวางแผนการสอนในห้องเรียนจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดเน้น ดังนี้

1. ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนได้จัดระบบ ตีความ วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างความหมายหรือเชื่อมโยงความรู้เดิมกับข้อมูลใหม่ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนใช้กระบวนการสืบสอบทางวิชาการ หมายถึง ผู้เรียนใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการหาความรู้ แล้วนำมาทดสอบ หาความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความกระจ่างต่อประเด็นหรือปัญหา
3. ผู้เรียนเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนการสอนไปสู่โรงเรียน หมายถึง การที่ผู้เรียนทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน หรือมีการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่เรียนรู้กับ สภาพจริงในโรงเรียน

การสอนปกติ หมายถึง การเรียนการสอนในรายวิชา กศ. 361 หลักสูตรและการสอนทั่วไป ที่ได้มาจากการสังเกต สัมภาษณ์ อาจารย์ในภาควิชาหลักสูตรและการสอน ที่สอนรายวิชา กศ. 361 หลักสูตรและการสอนทั่วไป โดยมีการบรรยายประกอบแผ่นใส ใบความรู้หรือสื่ออุปกรณ์อื่น ๆ และมีกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การมอบหมายงานให้นักศึกษา ค้นคว้า การจัดทำรายงาน การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การสาธิต และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ปฏิบัติการทางเลือกของการเรียนการสอนตามสภาพจริง หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนตามสภาพจริงที่พัฒนาจากแนวปฏิบัติของการเรียนการสอนตามสภาพจริง ของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มทดลอง 3 ท่าน เพื่อใช้ในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม

งานตามสภาพจริง หมายถึง งานที่มอบหมายให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในโรงเรียนหรือห้องเรียนจริง ซึ่งผู้เรียนต้องประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะที่ตนเองมีอยู่ และต้องใช้ทักษะการคิดระดับสูงเพื่อปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้การบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพจริงเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออก และปฏิบัติ

การสังเกตบรรยากาศของการเรียนการสอนตามสภาพจริง หมายถึง การศึกษาความเป็นสภาพจริงของกิจกรรมการเรียนการสอนของการเรียนการสอนในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้แบบสังเกตบรรยากาศของการเรียนการสอนตามสภาพจริงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิชาหลักสูตรและการสอนทั่วไป หมายถึง วิชาที่ครูบังคับที่นิสิตทุกคนที่ศึกษาในหลักสูตร การศึกษาด้านจิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จำเป็นต้องเรียน โดยมีคำอธิบายรายวิชา

ดังนี้ “ศึกษา วิเคราะห์ จุดมุ่งหมายของการศึกษา องค์ประกอบของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ เทคนิควิธีการสอนและการจัดประสบการณ์แบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และฝึกทำแผนการสอน”

นิสิตศึกษาศาสตร์ หมายถึง ผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ด้านวิชาการ เป็นการสร้างองค์ความรู้ทางด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพครู โดยใช้แนวคิดการเรียนการสอนตามสภาพจริง
2. ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพครู เป็นการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่จะทำให้นิสิตศึกษาศาสตร์มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้านศาสตร์ทางการสอน และมีความสามารถด้านการวางแผนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทที่หลากหลาย ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางเลือกใหม่ทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของไทย
3. ด้านการตอบสนองต่อการปฏิรูปการฝึกหัดครูเพื่อแก้ปัญหการศึกษาของชาติ เป็นการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาทางเลือกใหม่ในการเรียนการสอนในการผลิตนิสิตศึกษาศาสตร์ ให้มีคุณสมบัติของความเป็นครูตามแผนหลักการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา